

HENSYN OG RESPEKT

Vi passer på hinanden

Respekt er noget, børn mærker i handlinger: måden vi taler, lytter, hjælper, siger fra og giver plads på.

Et fællesskab med plads til alle

Hensyn og respekt er sociale færdigheder, som børn udvikler gennem relationer, tydelige voksne og mange små øvelser. I skolen handler respekt ikke om, at børn altid skal være enige eller gøre det samme. Det handler om at kunne være forskellige og stadig behandle hinanden ordentligt.

Når klassen har et fælles sprog for grænser, hjælp, turtagning, forskellighed og reparation, bliver det lettere for børnene at vide, hvad de konkret kan gøre.

Grundtanken

Vi passer på os selv, hinanden og det fælles. Det betyder både at kunne tage hensyn til andre og at kunne sige fra, når ens egne grænser bliver overskredet.

Underviserens rolle

Vis respekt i praksis: lyt færdigt, sæt tydelige grænser uden ydmygelse, vær nysgerrig på forskellige perspektiver, og hjælp børnene med at reparere, når noget går galt.

1. Gør respekt konkret

Ord som “respekt” og “hensyn” kan være abstrakte. Oversæt dem til handlinger, børn kan se og øve.

Når vi lytter	Vi vender opmærksomheden mod den, der taler, og giver plads til, at personen kan blive færdig.
Når vi deler plads	Vi tager ikke hele bordet, legen eller samtalen. Vi opdager, at andre også skal kunne være der.
Når vi bruger ting	Vi spørger før vi tager noget, passer på fælles materialer og afleverer ting tilbage.
Når vi er uenige	Vi må gerne sige nej og have forskellige idéer. Vi øver os i at kritisere idéen uden at nedgøre personen.
Når nogen siger stop	Vi stopper og undersøger, hvad der er brug for. Et stop skal ikke diskuteres væk.

Spørg klassen: Hvordan kan man se, at nogen viser respekt?

2. Hensyn uden at gøre sig selv lille

At tage hensyn betyder ikke, at barnet altid skal give efter. Børn skal både lære at registrere andres behov og mærke deres egne grænser.

Jeg kan give plads	"Du kan få tur efter mig." "Vil du sidde her?" "Jeg kan tale lidt lavere."
Jeg kan sige fra	"Stop, det vil jeg ikke." "Jeg vil gerne have den tilbage." "Jeg har brug for lidt plads."
Jeg kan spørge	"Er det okay?" "Må jeg låne den?" "Vil du have hjælp?" Spørgsmålet giver den anden mulighed for at vælge.
Jeg kan ændre mening	Børn må gerne opdage, at noget ikke føles rart og sige fra, selvom de først sagde ja.

Et vigtigt skel

Hensyn er gensidigt. Et trygt fællesskab kræver ikke, at ét barn altid tilpasser sig de andre.

Undgå derfor at bruge "vær nu sød" som eneste løsning. Hjælp i stedet børnene med at finde konkrete handlinger, hvor både egne og andres behov kan få plads.

3. Sprog, der viser respekt

Børn har lettere ved at handle respektfuldt, når de har ord til situationen.

Når jeg vil være med	“Må jeg være med?” eller “Er der en rolle, jeg kan have?”
Når jeg er uenig	“Jeg tænker noget andet.” eller “Kan vi prøve begge idéer?”
Når jeg bliver irriteret	“Jeg har brug for en pause.” eller “Jeg vil gerne tale om det uden at råbe.”
Når jeg har gjort noget	“Det var ikke okay. Hvordan kan jeg gøre det bedre?”
Når jeg ser nogen blive holdt ude	“Der er plads her.” “Vil du være med os?” eller “Skal vi hente en voksen?”

Sprog fra den voksne

Prøv at beskrive den ønskede handling: “Giv hende plads til at tale færdig” frem for kun “Vis respekt”. Sig “Jeg stopper det, fordi vi passer på hinanden” frem for at stemple barnet som respektløst.

4. Øvelser til samling

Respekt-detektiven	Læs små situationer op. Børnene finder den respektfulde handling og forklarer, hvad den gør for fællesskabet.
Stop og lyt	I makkerpar fortæller én i 30 sekunder om et neutralt emne. Den anden øver at lytte uden at afbryde. Byt roller.
Må jeg låne?	Brug blyanter eller legeting til små rollespil om at spørge, vente på svar og acceptere et nej.
Plads til to idéer	Giv to forskellige forslag til en leg eller tegning. Hvordan kan gruppen give begge idéer plads?
Hvad har du brug for?	Læs en situation og find flere mulige behov: ro, hjælp, plads, en forklaring, en tur eller at blive lyttet til.
Respekt i kroppen	Vis med kropssprog forskellen på at trænge sig på, vende sig væk og give venlig opmærksomhed.

Hold øvelserne korte og konkrete. Gentag dem senere, så ordene bliver til vaner i hverdagen.

5. Når børn er uenige

Respekt bliver særlig vigtig, når børn vil forskellige ting. Konflikten er ikke i sig selv et tegn på et dårligt fællesskab - den kan være en mulighed for at øve sociale færdigheder.

1. Stop handlingen	Hvis nogen bliver såret, presset eller utrygge, skal den voksne først skabe sikkerhed og ro.
2. Hør perspektiverne	Lad børnene fortælle på skift. Hjælp dem med at beskrive hændelsen frem for at angribe hinandens karakter.
3. Find behovet	Hvad ønskede barnet? En tur? At være med? At få sin ting tilbage? At få plads?
4. Reparér	En undskyldning kan være en del af løsningen, men handling er også vigtig: hjælp, giv tilbage, byg op igen eller lav en ny aftale.
5. Øv næste gang	Find én sætning eller handling, børnene kan bruge næste gang en lignende situation opstår.

Målet er ikke at finde “det dårlige barn”, men at stoppe det skadelige og lære en bedre handling.

6. Vi passer på det fælles

Respekt handler også om klassens rum, materialer og fælles tid. Når børn bidrager til det fælles, oplever de, at deres handlinger har betydning.

Materialer	Brug ting med omtanke, læg dem tilbage, og sig til hvis noget går i stykker.
Fælles rum	Ryd efter dig, giv plads på gulv og borde, og hjælp med at gøre rummet klar til den næste aktivitet.
Fælles tid	Kom tilbage fra pauser, vær klar ved overgange, og hjælp gruppen med at komme i gang.
Fælles ansvar	Lad små roller gå på skift, så alle får erfaring med at passe på noget, der er større end dem selv.

En fælles sætning

“Vi efterlader stedet, tingene og fællesskabet på en måde, der er god for den næste.”

7. Når respekt bliver svært

Nogle børn har brug for mere støtte til impuls kontrol, perspektivtagning, sprog, overgange eller sociale signaler. Det betyder ikke, at forventningen om respekt forsvinder - men vejen til at lykkes kan være forskellig.

Gør forventningen mindre

Én konkret handling ad gangen: "Vent med at tage blyanten" er lettere at handle på end "Du skal opføre dig ordentligt."

Øv før situationen

Hvis en bestemt overgang eller leg ofte bliver svær, så øv sætninger og handlinger, mens der er ro.

Tilpas rammen

Mere plads, færre børn, tydeligere roller, visuel støtte eller en kort pause kan gøre respektfuld deltagelse mulig.

Bevar værdigheden

Korriger så vidt muligt uden offentlig ydmygelse. Vær tydelig om handlingen og giv barnet en reel vej tilbage til gruppen.

Samme værdi - forskellig støtte. Retfærdighed betyder ikke altid, at alle får præcis det samme.

8. En uge med hensyn og respekt

Mandag	Øv: "Må jeg låne?" og at acceptere både ja og nej.
Tirsdag	Lytteøvelse i makkerpar: én taler, én lytter, byt.
Onsdag	Dilemma: To børn vil det samme. Find tre respektfulde løsninger.
Torsdag	Respekt-detektiven: Find gode handlinger i klassens hverdag.
Fredag	Fælles refleksion: Hvornår passede vi godt på hinanden denne uge?

Refleksion til underviseren

Er vores forventninger til respekt konkrete nok? Får børnene lov til at sige nej på en ordentlig måde? Hvem bliver ofte bedt om at tilpasse sig? Hvordan reagerer vi, når et barn sætter en grænse? Ser børnene voksne være uenige med respekt?

Det børn ser os gøre, bliver en del af deres billede af, hvordan mennesker behandler hinanden.

9. Klassens fælles aftale

Vi passer på hinanden

Vi lytter	Vi giver hinanden mulighed for at tale og blive hørt.
Vi spørger	Vi spørger før vi tager, rører eller går ind i andres leg og plads.
Vi respekterer stop	Når nogen siger stop eller nej, stopper vi og finder en anden løsning.
Vi hjælper	Vi tilbyder hjælp uden at overtage og henter en voksen, når der er brug for det.
Vi reparerer	Alle kan lave fejl. Vi tager ansvar og prøver at gøre det bedre igen.

Brug aftalen aktivt

Lad børnene tegne eksempler til hvert punkt. Hæng aftalen synligt, og vælg ét punkt ad gangen som ugens fokus. Vend tilbage til den efter konflikter: "Hvilken af vores aftaler kan hjælpe os her?"

**Hensyn og respekt vokser, når børn igen og igen oplever:
Mine grænser betyder noget - og det gør dine også.**